

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра статистики та математичних методів в економіці

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Ольвінська Ю. О.
“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 051 Економіка
за освітньою програмою Бізнес-економіка та аналітика
на тему: «Статистичний аналіз доходів та витрат населення України»

Виконавець:
студентка 44 групи ФЕУП

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

(науковий ступінь, вчене звання)

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ НАСЕЛЕННЯ	6
1.1. Доходи і витрати населення: сутність і види	6
1.2. Правові засади державного регулювання доходів населення України	14
1.3. Статистичні методи аналізу доходів і витрат населення.....	18
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	23
2.1. Статистичний аналіз динаміки доходів населення України.....	23
2.2. Статистичний аналіз структури доходів населення України	36
2.3. Статистичний аналіз динаміки витрат населення України	40
2.4. Статистичний аналіз структури витрат населення України.....	44
РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	48
3.1. Аналіз регіональних особливостей рівня доходів та витрат населення в Україні.....	48
3.2. Кореляційно-регресійний аналіз доходів та витрат населення України ...	52
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Одним з найважливіших кроків на шляху до сталого соціально-економічного розвитку в нашій країні є забезпечення гідного рівня життя населення та його добробуту. На жаль, сьогодні Україна не може похвалитися досягненнями в цій сфері: у країні спостерігається досить високий рівень бідності та диференціації доходів. «Наявна у суспільстві нерівність в усіх її проявах, насамперед економічна, найбільш явним проявом якої є нерівність у доходах населення, сьогодні визнається однією з основних проблем сучасного українського суспільства» [19, с.85].

Доходи та витрати відіграють значну роль не тільки в житті окремої особистості, а й в житті цілої країни. Кожна копійка витрачена народом тим чи іншим чином впливає на державу загалом.

Дохід забезпечує економічні ресурси, які формують вибір житла, освіти, догляду за дітьми, їжі, медичного обслуговування тощо. Багатство, накопичення заощаджень та активів, допомагає пом'якшити та захистити населення у часи економічних негараздів. Зі збільшенням доходу та багатства людини, зміни відбуваються навіть у здоров'ї, оскільки з'являється можливість дозволити собі кращі продукти, умови проживання, якісне лікування тощо. І навпаки у разі зменшення доходу – людині доводиться обмежуватися тим, що знаходиться в межах її можливостей, що, у свою чергу, знижує рівень життя, його якість і задоволеність.

Витрати також дуже важливі у системі економіки. Наприклад, аналіз рівня витрат допомагає оцінити економічний стан та стабільність підприємства чи компанії та ефективність управління запасами. Вони підкреслюють рівень витрат, які компанія повинна зробити для отримання прибутку, що, в свою чергу, є основною метою компанії. Теж саме і з державою. Оцінюючи власні витрати держава розуміє ефективність впроваджених методів.

Оскільки Україна буде свою ринкову економіку з орієнтацією на європейські стандарти, слід відмітити важливість такого показника, як рівень

життя, адже саме він вказує на ефективність такої економіки. На рівень життя, в першу чергу, впливає матеріальне становище, тому дуже важливими є наукові дослідження, аналіз та прогнозування доходів, витрат, життєвого рівня та шляхів до його підвищення.

Саме через повсякденний вплив цих процесів на наше життя дана тема і є актуальною. Розуміння таких важливих процесів для економіки країни та кожного її громадянина окремо важко переоцінити. Отже, аналіз даної теми є дуже важливим у базовому знайомстві із економічним становищем країни та його оцінкою. Визначення рівнів доходів та витрат населення України надає можливість зрозуміти ефективність законодавства, податкової, митної політики та ін. Ці питання розглядалися багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими, такими як Карпенко Н.В., Скорук О. В., Шостак Л. В., Лібанова Е. М. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження змін витрат та доходів населення України, їх співвідношення, пошук та надання шляхів підвищення рівня доходів.

Для досягнення даної мети було виконано такі завдання, як:

- вивчення теоретичних аспектів понять «дохід» і «витрати»;
- статистичний аналіз динаміки та структури витрат і доходів населення України;
- регіональний аналіз доходів і витрат населення України;
- аналіз вплив факторів на доходи та витрати населення України;
- рекомендації стосовно покращення економічного стану країни

Інформаційною базою виступають періодичні видання, статті, навчальні матеріали, а також електронні джерела.

Об'єктом дослідження є доходи та витрати населення.

Предметом дослідження виступають структура та динаміка доходів та витрат, а також їх регіональний розподіл.

У кваліфікаційній роботі були застосовані такі методи дослідження, як:

- аналіз відносних та середніх показників на основі статистичних даних, наданих Державною службою статистики України стосовно доходів та витрат населення України;
- аналіз динаміки доходів та витрат населення за допомогою середнього абсолютного та відносного темпу зростання;
- порівняльний аналіз доходів та витрат населення регіонів України;
- статистичні методи прогнозування;
- кореляційно-регресійний аналіз доходів населення України.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаної літератури та додатків.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні та методологічні аспекти статистичного дослідження рівня доходів та витрат населення, наведено основні поняття та класифікації, розглянуто напрямки державної політики у сфері формування та розподілу доходів, запропоновано показники та методи аналізу рівня доходів та витрат населення.

В другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз динаміки та структури рівня доходів та витрат населення України.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи проведено регіональний аналіз доходів та витрат населення та кореляційно-регресійний аналіз по доходам та витратам населення.

Основні результати проведених досліджень, висновки та рекомендації представлені на наукових конференціях ОНЕУ та опубліковано у тезах та наукових статтях.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглядалися доходи та витрати населення України, їх види, структура, оцінка джерел формування, співвідношення доходів та витрат населення, оцінка їх нерівності, причин перевищення витрат над доходами та шляхи вирішення даної проблеми.

В першому розділі розглядалася теоретична база доходів населення, де було обґрунтовано поняття доходів населення, зазначено їх види та джерела формування. Також було визначено поняття витрат, їх види, важливість співвідношення доходів та витрат населення. Проаналізовано методи сучасного регулювання доходів та витрат населення, важливість певних заходів. Були зазначені статистичні методи аналізу доходів і витрат населення та види класифікацій для порівняльного аналізу.

У другому розділі було проведено аналіз динаміки та структури доходів і витрат населення. Даний аналіз показав тенденцію щодо зростання як доходів, так і витрат, слід відмітити 2021 рік із найвищими показниками. Провівши порівняльний аналіз можемо бачити, що доходи і витрати знаходяться приблизно на одному й тому ж рівні, але у 2019 році витрати перевищували доходи, що свідчить про певні економічні труднощі. Стосовно структури доходів слід відмітити, що головним джерелом доходів населення є заробітна плата, що займає 45% від усієї сукупності. Провівши аналіз структури витрат населення можемо відзначити придбання товарів та послуг як основну категорію, що займає 92% від всієї сукупності.

В третьому розділі було проведено регіональний аналіз доходів та витрат населення, що показав, які області найбільше витрачають і які найбільше отримують грошей. Провівши аналіз можемо відмітити такі області із найвищими доходами: Донецька, Львівська, Одеська, Харківська, Дніпропетровська та м. Київ. В свою чергу, найбільші витрати зазнають такі області як Запорізька, Львівська, Одеська, Київська, Харківська, Дніпропетровська та м. Київ.

Також в даному розділі була розглянута модель впливу факторів на доходи населення України. Аналіз показав, що доходи населення України безпосередньо залежать від таких факторів як, заробітна плата, прибуток та змішаний дохід та соціальна допомога. Установлено, що рівняння регресії у цілому є статистично значимими, але коефіцієнти не є статистично значимими. Залежність Y від x_1 , x_2 , x_3 охарактеризована як дуже сильна. 99,9% зміни у доходах населення пояснюється зміною заробітної плати, прибутку та змішаного доходу та соціальної допомоги, а 0,1% - іншими факторами.

Окрім доходів була розглянута модель впливу факторів на витрати населення України, аналіз якої показав, що витрати населення України безпосередньо залежать від таких факторів як придбання товарів та послуг, поточні податки на доходи та майно. Встановлено, що рівняння регресії у цілому є статистично значимими, але коефіцієнти не є статистично значимими. Залежність Y від x_1 , x_2 охарактеризована як дуже сильна. 99,9% зміни у витратах населення пояснюється зміною рівня придбання товарів та послуг, поточні податки на доходи та майно, а 0,1% - іншими факторами. Узагальнюючи зроблені висновки, можна оцінити якість побудованої моделі як відмінну і рекомендувати використовувати її для аналізу і прогнозування рівня доходів населення країни.

Також було спрогнозовано рівень доходів населення України на 2022 рік за умови, що заробітна плата, прибуток та змішаний дохід, соціальна допомога у сукупності збільшиться на 3% та при збереженні існуючих взаємозв'язків між факторами, можна прогнозувати, що у 2022 році доходи населення складуть 5509076,611 млн. грн, тобто збільшиться на 13%. А за умови, що придбання товарів та послуг, поточні податки на доходи та майно у сукупності у 2022 р. порівняно з 2021 р. збільшиться на 3% та при збереженні існуючих взаємозв'язків між факторами, можна прогнозувати, що у 2022 році витрати населення зростуть на 19% та складатимуть 5785358,862 млн. грн. Отже, витрати у 2022 році відповідно даному прогнозу перевищуватимуть доходи населення України на 6%.

Підсумовуючи проведені дослідження варто відзначити, що витрати та доходи відіграють значну роль в житті населення України, адже зміни в одній сфері чи факторі впливають на всю структуру загалом та життя кожної людини окремо. Система регулювання фінансів є дуже складною та з кожним роком вказує на потрібність нових змін та підходів. Також важливу роль відіграють зовнішні фактори, зміна яких одразу ж впливає на зміну доходів та витрат населення, на що вказує кореляційно-регресійний аналіз.

Україна, як і будь-яка держава, регулює дохід населення за допомогою податкової системи. Деякі критики стверджують, що податкова система України сповільнює її розвиток через надто високі податки, які не відповідають рівню розвитку країни.

На основі проведеного дослідження було сформульовано декілька рекомендацій, які включають:

- зміну розмірів соціальних виплат;
- регулювання рівня інфляції;
- забезпечення робочими місцями населення;
- контроль рівня цін на ринку;
- впровадження методів задля збільшення рівня доходів та зменшенню нерівності між доходами та витратами населення.

Ця робота може бути використана для оцінки ефективності державної політики в сфері економіки. Результати проведених досліджень, що представлені у розділах даної роботи, можуть сприяти зменшенню нерівності доходів населення та стимулювати економічне зростання, сприяючи формуванню відчуття справедливості та економічної безпеки у населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуль І. Г., Доходи населення. Ринок праці та заробітна плата. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/20372/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_8.pdf (дата звернення: 15.05.2024)
2. Приходько. А. В. Шпаргалка з макроекономіки / А. В. Приходько. Київ: ЕкоЛіт, 2010. 340 с.
3. Ольвінська Ю. О., Мельник І. О. Аналіз формування державного бюджету України. [Текст]. / І. О. Мельник, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : мат. конф. Одеса, ОНЕУ. С. 109-113.
4. Шкірко О. І. Державна політика регулювання доходів населення в Україні. Випуск 22. Частина 2. 2017. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_22/2/18.pdf (дата звернення: 15.05.2024)
5. Крищенко К.Є. Ринкові механізми державного регулювання доходів населення / К.Є. Крищенко. // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. 2011. № 2. С. 169–177.
6. Холод Н. Світовий досвід застосування мінімальної заробітної плати для регулювання доходів населення / Н. Холод // Україна: аспекти праці. 2008. № 7. С. 46 - 51.
7. Новак І. Мінімальна заробітна плата: методичні підходи до визначення та вплив на ринок праці // Україна: аспекти праці. 2012. № 5. С. 23-29.
8. Федевич О. Вплив мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на оплату праці в Україні. / О. Федевич // 66-та студентська науково-технічна конференція. Секція «Економіка і менеджмент»: збірка тез доповідей / Національний університет «Львівська політехніка». Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 564 с. С. 222-224

9. Сидорова А. В. Доходи та витрати населення: статистичне оцінювання, моделювання та прогнозування // Фінанси, облік, банки. 2017. № 1 (22). С. 154–162. URL: [5024-Текст статті-10092-1-10-20180212.pdf](#) (дата звернення: 15.05.2024)
10. Методика коригування показників життєвого рівня з метою врахування доходів і витрат найбільш забезпеченого населення за результатами державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств. К.: Державна служба статистики України, 01.02.2017. 22 с
11. Погорелова Т. В., Місцеві бюджети України та статистичні методи їх оцінки URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/.PDF> (дата звернення: 15.05.2024)
12. Карпенко Н. В. АНАЛІЗ НАЯВНИХ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ З АКЦЕНТОМ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ / Н. В, Карпенко. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147041033.pdf> (дата звернення: 15.05.2024)
13. Офіційний сайт Державної служби статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.05.2024).
14. Істотного зростання реального доходу для більшості українців не буде – експерт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/05/03/novyna/ekonomika/istotnoho-zrostannya-realnoho-doxodu-bilshosti-ukrayincziv-ne-bude-ekspert> (дата звернення: 11.05.2024).
15. Інфляція в Україні торік впала до 5,1% після стрибка у 2022-му – Держстат URL: <https://forbes.ua/news/inflyatsiya-v-ukraini-torik-vpala-do-51-pislya-stribka-u-2022-mu-derzhstat-10012024-18436#> (дата звернення: 11.05.2024).
16. Чи зростатиме ВВП у 2024 році, що буде з інфляцією та курсом валют? Прогноз від економіста Олексія Блінова URL: <https://forbes.ua/money/ekonomika-ukraini-u-2024-rotsi-chogo-ochikuvati-08012024-18370> (дата звернення: 12.05.2024).
17. Середня номінальна зарплата в Україні за 2022 рік зросла у гривнях, але впала у доларах URL: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10115692->

[serednja-nominalna-zarplata-v-ukrajini-za-2022-rik-zrosla-u-grivnjah-ale-vpala-u-dolarah.html](#) (дата звернення: 12.05.2024).

18. Мінімальна зарплата та прожитковий мінімум 2021: як зміняться податки та штрафи для підприємців URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8224_mnmalna-zarplata-ta-prozhitkoviy-mnmmum-2021-yak-zmnyatsya-podatki-ta-shtrafi-dlya-pdprimtsv (дата звернення: 12.05.2024).

19. Жеребило І. В. Методи та інструменти державного регулювання доходів населення: теоретичний аспект / І. В. Жеребило, С. К. Колодій // Регіональна економіка. 2018. № 4. С. 85-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2018_4_11. (дата звернення: 15.05.2024)

20. Мінімальна зарплата в Україні URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (дата звернення: 12.05.2024).

21. Як змінювався розмір мінімальної зарплати протягом 25 років: інфографіка URL: <https://glavcom.ua/economics/personal-money/jak-zminjuvavsja-rozmir-minimalnoji-zarplati-v-ukrajini-infohrafika-932445.html> (дата звернення: 12.05.2024).

22. Income inequality. OECD. URL: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm> (дата звернення: 13.05.2024).

23. Поглиблення нерівності в доходах населення в умовах збройної агресії проти України URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pohlyblennya-nerivnosti-v-dokhodakh-naselennya-v-umovakh-zbroynoyi> (дата звернення: 13.05.2024).

24. Структура доходів населення і джерела їх формування URL: <https://buklib.net/books/31976/> (дата звернення: 14.05.2024).

25. Методологічні пояснення URL: https://ifstat.gov.ua/STAT/m_doxn1.htm (дата звернення: 14.05.2024).

26. Голіш, Е. В. Статистичний аналіз рівня доходів та витрат населення України [Текст] / Е. В. Голіш, Ю. О. Ольвінська// Статистика – інструмент

соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 10. Частина I. Одеса, ОНЕУ. 2024. С. 24 – 28.

27. Ольвінська Ю.О., Голіш Е. В. Оцінка впливу факторів на рівень доходів та витрат населення України. Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 7 червня 2024 р. Одеса, 2024, с.68-70.

28. Голіш Е. В., Самотоєнкова О.В. Сучасний стан ринку споживчих товарів в Україні. Статистичні та економетричні методи у соціально-економічних дослідженнях: матеріали наукової студентської конференції, м.Одеса, 8 грудня 2023 р. Одеса, 2023, с.23-25.

29. Голіш, Е. В. Стан та тенденції розвитку ринку споживчих товарів в Україні [Текст] / Е. В. Голіш, О. В. Самотоєнкова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 9. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2023. – С. 68 – 75.

30. Голіш Е. В., Ольвінська Ю. О Статистичний аналіз рівня доходів та витрат населення України. Статистичні та економетричні методи у соціально-економічних дослідженнях: матеріали наукової студентської конференції, м.Одеса, 8 грудня 2023 р. Одеса, 2023, с.21-22.